van de *Wetenschap*. En alleen een eerlijke en trouwe behartiging van beider belangen kan ons een juist en duidelijk antwoord aan de hand doen.

De belangen der kerk zijn bij deze vraag gemoeid in dubbelen zin. In de eerste plaats hangt de welstand en bloei der kerk middelijkerwijze af van de Dienaren die haar leiden, en dus van de school waar deze gevormd zijn. De gemeente heeft Godvruchtige en degelijke mannen van noode, onberispelijk, wakker, bekwaam om te leeren. Aan de opleiding dezer Dienaren is dus den kerken zeer veel gelegen. Haar eigen welstand, de bediening des Woords, de zorg der zielen, de uitbreiding van Gods rijk en de eere van Zijnen Naam hangen met deze opleiding ten nauwste samen. Ook heeft de kerk bij de school, waar de Godgeleerdheid beoefend wordt en hare Dienaren gevormd worden, nog een ander belang. De theologie is namelijk eene *heilige* wetenschap. Zij ontleent haar beginsel, voorwerp en doel niet aan de natuur, maar aan de genade; zij komt, in haar tegenwoordigen vorm, niet uit het gevallen creatuur, maar uit de herschepping voort. Haar beginsel is de Heilige Schrift, het Woord onzes Gods. Die Schrift nu is niet uitsluitend, maar dan toch in de eerste plaats aan de gemeente van Christus gegeven. Haar zijn de Woorden Gods toevertrouwd. Zij is de pilaar en vastigheid der waarheid. Zij is door den Geest des Heeren geroepen en bekwaam, om dat Woord Gods te bewaren en te prediken; geestelijk uit te leggen en te belijden; te handhaven en te verdedigen. Zij heeft het Goddelijk ius docendi, het recht en den plicht om te leeren, om de gedachten Gods te stellen tegenover de wijsheid der wereld, en ook als profetesse van den Naam des Heeren te getuigen. Het beginsel, door de vereenigde kerken aanvaard, is dus in dezen zin eer te eng dan te ruim. Er is voor de kerk eene inrichting noodig, daargelaten nu hoe die ontsta, ten eerste ter opleiding harer Dienaren, en ten tweede ter vervulling harer profetische roeping. Meer echter volgt uit het beginsel der kerk, als instituut, dan ook niet. Indien er alzoo van elders geen andere belangen in het spel kwamen, zou de kerk als zoodanig met eene theologische school desnoods kunnen volstaan: zij zou reeds hierdoor in staat zijn gesteld, om als ecclesia instituta, ten volle aan hare roeping te beantwoorden. Uit de kerken, als ecclesiae institutae, d. i. als zichtbaar gemstitueerd, kan toch nooit de noodzakelijkheid worden afgeleid, dat de theologie ook in den meer eigenlijken zin *als wetenschap* onder de wetenschap optrede, en als een eigen kring der universitaire wetenschappen hare plaats in neme. Uit de niet slechts zichtbare, maar ook geinstitueerde kerk laat zich niets anders en niets meer afleiden, dan dat er eene theologische school beschikbaar moet zijn, die gelegenheid biede voor de opleiding van hare leeraren, en voor het vervullen van die profetische roeping, die onze geloofsbelijdenis in het ambt der Doctoren op het oog had.

Maar indien wij verder tot den wortel der beginselen teruggaan, treedt de theologie nog met heel andere eischen op dan de kerk, vermits zij ook in verband komt te staan met het geheel onzer *menschelijke kennis*.

Want wel is de Godgeleerdheid eene bijzondere, een heilige wetenschap, als in beginsel, voorwerp en doel van de andere wetenschappen onderscheiden. Maar beide hebben ze toch haar laatsten grond en haar diepste eenheid in God en in Zijne Souvereiniteit. God is Schepper van beide terreinen, van natuur en genade. Uit Hem zijn alle wetenschappen. En samen hebben ze ook één doel: de eere van Zijn Naam. Ze hebben alle teramen, otschoon elk op eigen wijze, de gedachten Gods op te sporen en te vertolken, die Hij in natuur en Schrift neergelegd heeft.

Voorts is de Heilige Schrift wel allereerst het beginsel der theologie, en ter bewaring, prediking en verdediging aan de kerk toebetrouwd. Maar zij heeft toch nog eene veel wijdere strekking. Zij is niet het privaat eigendom der kerk, maar is ook een boek voor de menschheid, voor huisgezin en maatschappij, voor wetenschap en kunst. Zij is geen boek der religie en der moraal alleen, maar zij is norma en richtsnoer, geneesmiddel en correctief voor alle wetenschappen. Zij is altijd en overal een lamp voor den voet en een licht op het pad. En daarom hebben *alle* wetenschappen de Heilige Schrift noodig en dus ook de voorlichting der theologie.

Daarbij komt, dat alle wetenschap, ook die der theologie, opkomt uit de den mensch ingeschapen aandrift naar kennis, uit den hem eigen drang naar weten. De kennisse Gods was oorspronkelijk niet, gelijk Rome leert, een bovennatuurlijke gave, maar behoorde tot het beeld Gods en tot het wezen van den mensch. En wel is die kennis door de zonde verduisterd geworden, evenals alle andere kennis door haar is bedorven; en wel is ze thans alleen langs buitengewonen weg, door revelatie en illuminatie, in den mensch hersteld. Maar toch is er ook in den toestand der zonde, dank zij de algemeene genade, een drang naar weten overgebleven, die, mits door de verlichting des Heiligen Geestes in het rechte spoor geleid, der ganache wetenschap het aanzijn geven kan, en ook zoekt door te dringen tot de kennisse Gods. Er is dus, voor den Christen, die alle wetenschap aldus opvat, principieel geen tegenstelling tusschen de theologie en andere wetenschappen. Zij vormen voor hem samen één organisch geheel. De mensch is er oorspronkelijk en door de verlichting des Heiligen Geestes ook thans weer toe bekwaamd, om God in alle dingen en alle dingen in God te zien en te kennen. Hij rust niet, vóór hij eenheid in zijn denken en harmonie, systeem, in al zijne kennis heeft gebracht.

De geschiedenis leert dan ook, dat deze wetenschappelijke beoefening der theologie (van de formuleering der Godskennisse door de kerken wel te onderscheiden) niet uit de zichtbaar geinstitueerde kerk, maar vrij, als heel de Christelijke wetenschap, uit den geheiligden drang naar kennis bij de Christelijke volken is te voorschijn gekomen, en als vanzelf in den kring der wetenschappen eene, ja de eerste plaats heeft ingenomen. De theologie in dezen zin kan dus ook de wetenschappen niet missen. Zij is niet zonder haar, maar door haar hulpe ontstaan. Zij onderstelt veelzijdige litterarische en philosophische propaedeuse. Zij komt ieder oogenblik met alle vakken der wetenschap in aanraking. En deze wetenschappen hebben, om zuiver te gaan, de leiding der theologie van noode en hare voorlichting uit de Heilige Schrift. De wetenschappen liggen niet als de vakken van een schaakbord gescheiden naast elkaar, maar snijden en kruisen elkander ieder oogenblik. Daarom is er een strijd der wetenschappen. En juist daardoor is in het Christelijk Europa ten slotte de idee opgekomen om in de Universiteit de eenheid aller wetenschappen te zoeken.

De gemstitueerde kerken mogen dus, op zichzelve beschouwd, aan eene te harer beschikking zijnde Theologische school genoeg hebben en daarmede tevreden kunnen zijn; de Gereformeerde beginselen eischen, dat de theologie als wetenschap niet in een seminarie worde opgesloten, maar ook met alle wetenschappen in organisch verband trede en aan de Universiteit eene eigene plaats inneme. Aan die beginselen waren de Gereformeerden zelven ten allen tijde getrouw. Zij hebben overal bewust en besliat aan eene Universiteit boven eene Theologische school de voorkeur gegeven. Waar zij het hoogere konden bereiken, waren zij nimmer met het mindere, ook voor de opleiding harer Dienaren, tevreden.

Ten tweede een betoog, te vinden in het rapport-Bavinck, opgesteld tijdens de Synode van Middelburg, 1896, ter beoordeeling van het rapport-Lindeboom, en waarin het heet:

De erkenning van dit belangrijke onderscheid tusschen Theol. School en Theol. faculteit had naar het oordeel uwer commissie ten gevolge moeten hebben, dat het ook door heel het rapport heen tot den einde toe gehandhaafd ware, en elke poging ware vermeden, om de Theol. faculteit in eene Theol. School te veranderen, en alzoo van haar eigen aard en doel te vervreemden. En toch is dit het streven van heel het rapport. Reeds terstond op bladz. 3 wordt gezegd, dat de kerken moeten trachten van de Vereeniging voor Hooger onderwijs op Gereformeerden grondslag te verkrijgen, wat zij noodzakelijk achten. En alle beschouwingen en conclusiën van het rapport zijn op ditzelfde streven gericht, om het onderscheid tusschen Theol. School en Theol. faculteit geheel en al uit te wisschen en de Theol. faculteit te veranderen in eene Theol. School.

Zelfs wordt de aard eener Universiteit geheel miskend, als op bladz. 14 gezegd wordt, dat de examina aan de Theol. faculteit, evenals de studiën, alleen wetenschappelijk zijn, zonder opzicht en strekking tot aflevering van ambtenaren in kerk en staat. Wel hadden bladz. 2 H. H. Directeuren geschreven dat aflevering van ambtenaren voor den staat of van leeraren voor de kerken bij eene Universiteit secundaire, niet primaire reden van bestaan heeft. Maar dit is iets gansch anders dan wat door deputaten wordt gezegd. Volgens deputaten be kommert zich eene Universiteit ganschelijk niet om aflevering van ambtenaren en dienaren; volgens H. H. Directeuren is dit secundair. En secundair dan nog in dezen zin alleen, dat volgens het schrijven van H. H. Directeuren de wetenschap, mits naar den Woorde Gods beoefend, het *best* bekwaamt om ook in de practijk des levens met vrucht op te treden. De deputaten stellen wetenschap en practijk vijandig tegenover elkaar; H. H. Directeuren vinden in den weg der naar Gods Woord beoefende wetenschap ook de beste voorbereiding voor de practijk. En niettegenstaande Deputaten zulk een onjuiste voorstelling van eene Universiteit met eene abstracte wetenschap zich hebben gevormd, doen zij haar telkens geweld aan en berooven haar van haar eerst haar toegeschreven eigen aard en karakter.

In de tweede plaats vestigt uwe commissie er de aandacht op, dat de Gereformeerde Kerken het aloud Geretormeerd beginsel van vrije studie niet vernietigd willen zien. Nu wordt onder die vrije studie zeker niet verstaan het recht, dat elk, van wat herkomst, leven of opleiding ook, hebben zou, om door de kerken praeparatoir of peremtoir te worden geëxamineerd. Maar zeker ligt in dit beginsel van vrije studie wel opgesloten, dat de kerken niet behoeven te doen wat der kerken niet is; in in casu niet de wetten zullen voorschrijven, die voor de opleiding van al haar aanstaande dienaren gelden zullen.

Toch gaat het rapport hier geheel tegen in. Het beginsel van vrije studie wordt er in miskend en vernietigd. Aan de Theol. faculteit der Vrije Universiteit wordt alle vrije beweging ontnomen. Zij komt ten deele in nog ongunstiger conditie dan de Theol. School te staan. In studie, methode, onderwijs, examens heeft zij zich geheel en al te schikken naar de bepalingen der kerken. Deze zijn het, die ook op het terrein der wetenschap haar gezag laten gelden en ook op universitair terrein alles willen beheerschen. Van eene vrije levensbeweging der wetenschap, van een groei en ontwikkeling naar haar eigen aard, gelijk God de Heere dat aan elk soort van schepsel ingeschapen en als voorwaarde des levens gesteld heeft, is in het rapport niets te bespeuren. De wetenschap schijnt geen schepsel van God Almachtig; zij heeft geen eigen leven, geen eigen aard, en geen ontwikkeling naar haren aard.

Wel schijnt het eene enkele maal, alsof deputaten deze vrijheid van wetenschap en school binnen haar eigen kring hebben willen erkennen. Op blada. 34 wordt toch gezegd, dat de Universiteit vrij blijft, hoe zij het onderwijs wil inrichten, voor degenen, die alleen om de wetenschap haar onderwijs zoeken. Maar voor allen, die de Gereformeerde Kerken wenschen te dienen, moet het onderwijs zich richten op de voorbereiding voor de heilige bediening.

Alsof er dan nog eenige vrijheid overbleef! Als de valsche tegenstelling van het rapport tusschen wetenschap en practijk doorging, zouden er natuurlijk geen studenten voor de Theol. faculteit overblijven. En voor zulke studenten, die er niet meer zijn en komen zouden, zou het onderwijs dan kunnen ingericht worden naar den eisch der wetenschap, vrij en ongestoord!

En *ten derde* het betoog, waarop we reeds vroeger wezen, genomen uit de *Memorie* van de HH. Van Andel, Bavinck, Donner, Littooy en Noordtzij, van 1889, waar het heet:

Wij mogen zelfs nog verder gaan. Eene Kerk, die hare roeping verstaat, kan op den duur met een Seminarie of Theol. School niet tevreden zijn. De verhouding, waarin de Openbaring tot de wetenschap staat, eischt eene Universiteit. Die verhouding verschilt, al naar gelang men het verband verschillend denkt tusschen de eerste en de tweede schepping. Naar gereformeerd belijden nu is de herschepping geen volstrekt nieuwe schepping, die onvereenigd en onverzoend naast en buiten en tegenover de eerste schepping blijft staan, maar eene *herschepping* van wat door de zonde *aan*schapen, eene *her*vorming van wat in den val *mis*vormd werd. God heeft de wereld, en in die wereld ook de wetenschap, liefgehad; en daarom is ook Christus gekomen, niet om die wereld te verderven, maar om ze te behouden en zalig te maken. Gelijk de Kerk niet is van de wereld, maar toch in haar ingaat en juist midden in die wereld bewaard wordt van den booze; gelijk het Koninkrijk Gods uit de hemelen is, maar toch als een zuurdeesem alle koninkrijken der aarde doordringt; zoo blijft ook de Openbaring niet geisoleerd naast de wetenschap staan, maar zoekt verband met haar en werkt vernieuwend op haar in. Alle dualisme is doodsch. Alle vermenging is pantheistisch. Maar het gereformeerd Theisme belijdt, dat God wel oneindig verheven is boven, maar toch met zijn wezen tegenwoordig is in al het geschapene; dat het Goddelijke en het menschelijke, het hemelsche en het aardsche, niet onverzoend naast en tegenover elkander blijven staan, maar zonder vermenging, op de nauwste wijze vereenigd worden; en dat dus ook de Openbaring niet in eigen kring zich terugtrekt, maar zonder zichzelve te verliezen verbinding met de wetenschap zoekt.

Inderdaad is dan ook de wetenschap der Openbaring, dat is de Godgeleerdheid, niet zonder hulp van de menschelijke wetenschappen ontstaan. In ruimeren zin kan men ook de kennis Gods bij Profeten en Apostelen Godgeleerdheid noemen. Maar die kennis is toch in de H. Schriften niet vrucht van menschelijk nadenken maar van openbaring; niet van reflexie maar van inspiratie. De waarheid is daar nog niet door het denkend bewustzijn heengegaan, nog niet in afgetrokken begrippen omgezet, nog in geen logisch samenhangend stelsel geordend; maar als bij aanschouwing, onmiddellijk gegrepen en in de concrete vormen van historie en profetie, van lied en spreuke, van brief en visioen nedergelegd. De Godgeleerdheid in engeren en meer eigenlijken zin is in de Christelijke Kerk allengs opgekomen, met behulp van de aardsche wetenschappen, die onder de leiding en algemeene werking van Gods Geest in Griekenland en Rome waren ontstaan en tot op den huidigen dag mede den grondslag vormen van onze ontwikkeling en beschaving. Niet allereerst uit behoefte, om dienaren der Kerk te kweeken, maar uit den drang om tegen de Heidensche wetenschap de Christelijke over te stellen, is de Godgeleerdheid geboren. Wel een bewijs, dat deze nog eene andere taak heeft dan de opleiding van toekomstige Bedienaren des Woords, dat het Christendom ook eene roeping heeft tegenover de wetenschap.

De Godgeleerdheid kan dan ook nu nog niet zijn, wat zij wezen moet en niet aan hare roeping beantwoorden, wanneer zij van de wetenschappen zich afzondert en tot eigen gebied zich beperkt. Zij heeft geen rust voordat zij eene plaats te midden harer zusteren in de Universiteit heeft ingenomen. Wel is zij, evenals de Kerk en het Godsrijk, iets gansch bijzonders en eigenaardigs; eene zelfstandige wetenschap, met een eigen beginsel, voorwerp en doel, ja meer nog, zij is eene heilige wetenschap. Maar heilig is zij, niet afgescheiden; rein en onbesmet zich bewarende, geeft zij zichzelve toch ook; zij is niet uit de wereld, ook niet uit de wereld van het menschelijk denken, maar zij sluit evenmin achter een hoog opgetrokken muur des afscheidsels van die wereld zich af. Zij doet als Jezus, die uit den hemel, toch in deze wereld is neergedaald, die afgescheiden van de zondaren, toch met hen gemeenschap zocht, om hen te behouden en zalig te maken.

Zoo, opgenomen in den kring der Universitaire wetenschappen, kan de Godgeleerdheid ook eerst hare taak vervullen in betrekking tot de opleiding van de aanstaande dienaren der Kerk. Want die dienaren hebben immers het woord te brengen niet aan menschen, die in cellen, kloosters en woestijnen zich hebben afgezonderd, maar aan menschen die midden in het gewoel der wereld leven en lijden. Aan allerlei rangen en standen, aan rijken en armen, aan beschaafden en onbeschaafden, aan wijzen en eenvoudigen moet het Evangelie worden verkondigd; en aan ieder in zijne taal en naar zijne behoefte. De prediker des Evangelies moet den Joden een Jood, den Grieken een Griek, en allen alles worden, opdat hij er eenigen behouden mocht. En voor de opleiding tot die taak is een Seminarie of eene Theol. School niet voldoende en niet geschikt. Een Seminarie is naar het hart van Rome, dat in den priester een „geestelijke" ziet, een uitsluitend kerkelijk persoon, afgescheiden van de wereld en daarom aan het coelibaat onderworpen. Kloosterachtige opvoeding en klerikale opleiding zijn daar geheel op heur plaats. Maar het gereformeerde Protestantisme wil iets anders; het ziet in de bedienaren des Woords geen „geestelijken" maar menschen, wien niets menschelijks vreemd is, die echter alles heiligen door het woord van God en door het gebed. Het kan daarom ook bij eene Theol. School niet blijven staan, maar streeft krachtens zijn beginsel naar eene Vrije Christelijke Universiteit.

Hier is het dus niet de vraag, of ook niet ook aan een Seminarie de theologie op wetenschappelijke wijze kan onderwezen worden. Dit te ontkennen, ware de ongerijmdheid zelve. Meer dan één Jezuiet, heeft, hoezeer aan een Seminarie geplaatst, geschriften gepubliceerd, die door geleerdheid uitmunten. De mogelijkheid bestaat dus alleszins, dat ook aan een Gereformeerd Seminarie nu of dan een man van eminente geleerdheid optrede, die zelfs boven menig universitair hoogleeraar van onze Staatshoogescholen uitsteekt.

Maar dit is toevallig, dit raakt het beginsel niet. De vraag is en blijft, of de kerken van Godswege het recht hebben, om aan de Theologie den weg harer wetenschappelijke ontwikkeling voor te schrijven, of wel dat de Theologie, evenals elke wetenschap, een schepsel Gods met eigen levenswet en eigen levensverband is.

Het doet er toch niet toe, of zekere groep kerken op zeker oogenblik zegt: Daarin wil ik de Theologie vrij laten; leve ze naar haar eigen van God ontvangen wet! Het staat toch vast, dat de kerken over tien of twintig jaren, wanneer doet er niet toe, heel anders kunnen gaan oordeelen. En als zij dan het recht van aanstelling, van instructie en van salarieering der theologische hoogleeraren hebben, kunnen de kerken deze mannen *dwingen*, en alzoo stuk voor stuk de rechten der wetenschap te niet doen.

En dit nu kan noch mag de Universiteit, dit kan noch mag de Gereformeerde belijder ooit toegeven.

Dat is *natuur* en *genade* verwarren.

Geen enkele kerk heeft zulk een eisch dan ook ooit durven stellen, en geen enkele Universiteit zou ze ooit hebben ingewilligd.

Inteekenbiljet.

De ondergeteekende, zijnde abonnent op de *Heraut*, verklaart in te teekenen op het werk van ***Dr. A. KUYPER, De Gemeene Gratie, geschiedkundig, leerstellig en practisch toegelicht,*** in drie deelen octavo; voor den prijs van **negen gulden.**

a. Hij wenscht dit werk te ontvangen zoodra het gereed is, en verbindt zich vooraf den prijs aan het Bureel van *De Heraut* te voldoen.

b. Hij wenscht dit werk te ontvangen in drie afzonderlijke toezendingen, elk van één deel, en verbindt zich daarvoor drie jaren lang, bij elk kwartaal, de abonnementsgelden met *f* 0.75 te verhoogen.

Hij is als abonnent ingeteekend: *c.* bij het Bureel van *De Heraut;*

d. bij den Boekverkooper _____

e. bij den Brievengaarder te _____

NAAM EN VOORNAAM: _____

WOONPLAATS: _____

ADRES: _____

P. S. Men wordt verzocht van hetgeen achter de *a* of de *b* volgt, door te schrappen wat men *niet* wenscht, en achter de *c*, *d* of *e* aan te geven in welk geval men verkeert.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Ds. J. H. HOUTZAGERS te Kootwijk: *Uit Nijkerk*, een coupon groot *f* 2.97; van den heer K. J. Struis te Winterswijk *f* 5.40, deel collecte.

In hartelijken dank ontvangen.

D. HULLEMAN,
Kootwijk. *Penningmeester.*

Uit de Pers.

Gelijk men weet, is er een nieuwe vertaling van het Oude Testament naar den grondtekst verschenen, die men te danken heeft aan wijlen Dr. A. Kuenen, wijlen Dr. I. Hooykaas, en voorts aan Dr. W. H. Kosters en Dr. H. Oort.

Dat deze vertaling op meer dan één punt verbetering aanbracht, zal door niemand ontkend worden. De vraag echter, of ze zelfs onder de modernen den Statenbijbel zal verdringen, wordt nu reeds in de *Nieuwe Rott. Cour.* ontkennend beantwoord.

Men las toch in haar nummer van 12 April j.l.:

Valt van de inborst der vertaling niets te zeggen, dan roem, er is een tegengewicht. Immers wat tot haar ondernemen bewogen heeft was de begeerte om beter te herdoen wat de vertaling van vóór drie eeuwen slechts gebrekkiger kon; een vertaling waarmee, sedert dien, ons volk in enge gemeenschap is groot geworden. Men verwacht dus verandering van wat nu beter kan, eerbiediging van het verdere. Doch men vindt anders. »Die zich aangordt", zegt Achab, »beroeme zich niet als die zich losmaakt". Hier: »Een die aangespt". »Och dat mijn hoofd water ware", klaagt Jeremia, »en mijn oog een springader van tranen". Hier: »Och of mijn hoofd water ware, en mijn oog een tranenbron". »En daar stond geen profeet meer op in Israël", zoo sluit Deuteronomium, »gelijk Mozes, dien de Heere gekend had van aangezicht tot aangezicht;.... in alle die sterke hand, en in alle die groote verschrikkinge, die Mozes gedaan heeft voor de oogen des ganschen Israëls". Hier: »Er is nooit meer in Israël een profeet opgestaan als Mozes, dien Jahwe van aangezicht tot aangezicht heeft gekend;..... blijkens al het machtsbetoon en al de groote vreeschrijke werken die Mozes voor de oogen van gansch Israël heeft gedaan". Het »ondervatten" van Jakobs stervende, op Efraïms hoofd gelegde, hand door Josef, »de deur die omkeert op hare herre" uit spreuken, »het gekrookte riet" uit Jezaja, alwat trof en in het geheugen voortsong schijnt weg te moeten. Zelfs het schaarsche dat, in dezen ontbijbelden tijd, nog van ieder gekend wordt. »Ga tot de mier, gij luiaard", zegt spreuken, »zie hare wegen, en wordt wijs". Hier wordt van den grondtekst afgegaan: »Ga luiaard, tot de mier, let op haar doen en word wijs." »Er is," zegt prediker, »een tijd om steenen weg te werpen, en een tijd om steenen te vergaderen; een tijd om lief te hebben, en een tijd om te haten." »Er is", heet het hier, en met welk nut van afwijking toch, »een tijd voor steenen wegwerpen en een tijd voor steenen verzamelen, een tijd voor liefhebben en een tijd voor haten". Weggewerkt zijn »Wachter, wat is er van den nacht?", het »rijsje" uit den afgehouwen tronk van Isjai, de »blijde boodschap" zelfs. Is het noodzaak, wij zullen niet tegenstreven; wij zullen Isaak die uitgegaan was »om te bidden in het veld", wij zullen het »dal der schaduwe des doods", het »hert" dat schreeuwt naar de waterstroomen", dien prachtigen inzet: »Immers is God Israël goed", wij zullen al de wonderspraken uit Job offervaardig afstaan. Doch is het géén noodzaak elders, waarom dan verbeterd, wat niet zwak, alleen mooi en oud, is? Waarom niet liever in psalm CXXX dien im mer miskenden naklank hersteld, naklank als bij Hooft of in Het daghet: »mijn ziel verbeidt den Heer, meer dan wachters den morgen, wachters den morgen", en het goede gelaten?

Omdat — het spreekt uit het gansche werk —, omdat men onder vertalen wit en zwart kan verstaan. Men acht door het uitletsen van kleur en toon het halve leven ontnomen, en gee t aan het treffen dier beide gelijke zorg als aan het treffen van den juisten zin. Zoo deed Hooft voor Tacitus, zoo deed Heine bij Rhampsenit, zoo deed Land, zoo doen ook Van Deventer en Van Vloten met meesterschap. Zóó eindelijk deden het de staten vertalers, die met hun welgevoelde hebraïsmen en met hun weelden, die ons archaïsmen geworden zijn, den lezer optrokken tot den tekst. Men kan ook den tekst neerlaten tot den lezer, tot zijn armoe en gelijkvloerschheid. »Het land uwer vreemdelingschaps mag dan niet blijven; de »drekgoden" worden »schandgoden"; de »koning Israëls" en de psalm Davids' zijn al weggeschaafd ter gelegenheid van de verspellingen, en zegt God tot Rachel »bedwing uwe stem van geween, en uwe oogen van tranen", het moet »houd op met schreien, droog uwe tranen" worden. Zoo niet hier en daar slechts, maar overal, Neemt, al valt het citaat wat lang, maar een vrij oordeel vergt dat, neemt uit de gewone verhalen een, daar zoo goed als geen tekstwijziging »ij komt: als God het kind van David en Bathsjeba slaat, dat het zeer k ank wordt. »En David", zegt de statenvertaling, »zocht God voor dat jongsken; en David vastte een vasten, en ging in, en lag [den nacht over] op de aarde. Toen maakten zich de Oudsten zijns huizes op tot hem, om hem te doen opstaan van de aarde; maar hij wilde niet, en at geen brood met hen. En het geschiedde op den zevenden dag, dat het kind stierf, en Davids knechten vreesden hem aan te zeggen, dat het kind dood was; want zij zeiden: ziet, als het kind nog levend was, spraken wij tot hem, maar hij hoorde naar onze stemme niet, hoe zullen wij dan tot hem zeggen: het kind is dood? want het mocht kwaad doen. Maar David zag, dat zijne knechten mompelden; zoo merkte David, dat het kind dood was. Dies zeide David tot zijne knechten: is het kind dood? En zij zeiden: het is dood. Toen stond David op van de aarde, en wiesch, en salfde zich, en veranderde zijne kleeding, en ging in het huis des Heeren, en bad aan; daarna kwam hij in zijn huis, en eischte brood; en zij zetteden hem brood voor, en hij at. Zoo zeiden zijne knechten tot hem: Wat is dat voor een ding, dat gij gedaan hebt? Om des levenden kinds wille hebt gij gevast en geweend, maar nadat het kind gestorven is, zijt gij opgestaan en hebt brood gegeten. En hij zeide: als het kind nog leefde, heb ik gevast en geweend; want ik zeide: wie weet, de Heere zoude mij mogen genadig zijn, dat het kind levend bleve. Maar nu is het dood, waarom zoude ik nu vasten? Zal ik hem nog kunnen wederhalen? Ik zal wel tot hem gaan, maar hij zal tot mij niet wederkomen". En nu hetzelfde verhaal in nieuwe zetting. »En David ging God zoeken voor den knaap: hij vastte, ging naar binnen en legde zich op den grond neder. De oudsten van zijn huis gingen bij hem staan, om hem tot opstaan te bewegen, maar hij wilde niet en gebruikte geen spijs met hen. Op den zevenden dag stierf het kind. Nu waren Davids dienaren bevreesd, hem mede te deelen dat het kind dood was; want, dachten zij, toen wij bij het leven van het kind tot hem spraken, heeft hij niet naar ons willen hooren; hoe zouden wij dan tot hem durven zeggen: het kind is dood! Hij zou een ongeluk begaan. Maar David, ziende dat zijne dienaren onder elkander fluisterden begreep dat het kind dood was en zeide tot zijne dienaren: Is het kind dood? Waarop zij antwoorden: Ja. Toen stond David van den grond op, waschte en salfde zich, trok andere kleederen aan, trad het huis van Jahwe binnen, wierp zich aldaar neder en vroeg, in zijn huis teruggekeerd, om brood; men zette hem iets voor, en hij at. Zijne dienaren zeiden tot hem: Waarom handelt gij zoo? Zoolang het kind leefde hebt gij gevast en geweend, en nauwelijks is het gestorven of gij staat op en gaat eten. Maar hij zeide: Zoolang het kind leefde heb ik gevast en geweend, omdat ik dacht: Misschien zal Jahwe mij goedgunstig wezen en zal het kind in het leven blijven. Maar waarom zou ik, nu hij dood is, vasten? Kan ik hem terughalen? Ik ga wel tot hem, maar hij keert tot mij niet weder".

Men valle niet, met velen, in het wanbegrip, als zou een daagsche uitdrukking zonde zija; »een ongeluk begaan" hier, of »ik heb er g noeg van" elders (Job VII:16), ook indien zulk een uitdrukking de eenige was die aansloeg, bij den »verheven stijl" niet voegen. Van zulk een doctrine hebben ook de statenvertalers niet afgeweten; ook zij laten Saul bij de tooveres van Een-door ter aarde vallen »zoo lang als hij was." Maar wat drie eeuwen lang onze schatkamer van woord en stijl is geweest, wat onze schilders heeft ingebracht in de vroomheid en in de drift van Gods volk, het boek van Kruger, mag men het onedel en krachteloos laten worden, terwijl juist overal elders, sinds langen tijd, »in ons proza nieuws is ingedrongen"? »Wij pogen minder dof en mat dan voorheen te schrijven; wij trachten naar kleur en toon; voor eene wijde, omslagtige, over de verschillendste onderwerpen in dezelfde plooijen gespreide rede wordt juiste, eigenaardige voorstelling verkozene. Het is geen nieuwegidser die het zegt, het is Thorbecke in 46.

Want daalt men eenmaal tot de bevatting van den onachtzamen lezer, men daalt lager en lager. De daad bewijst het hier; de daad niet der mededeelende, maar der opheldernde" aanteekeningen. Hebben zij geen bloed genoeg uit onze vaderlandsche klassieken gezogen? Hier, op het »heilig heilig heilig" van Jezaja VI, vindt gij: »de drievoudige herhaling verhoogt den nadruk van de lofzegging". Bij het in zee werpen van Jona vindt gij: »na den dood van den schuldige zou de vertoornde god ophouden het schip te vervolgen." Zegt Elia na de Karmelslachting: »Ga eten en drinken; want ik hoor het gedruisch van een plasregen", de noot verklaart: Elia vertrouwt zoo vast op de toezegging van Jahwe dat het hem is alsof hij den regen reeds hoort." En zoo overal, overal.

Dat kan toch de goede weg niet zijn. Een vertaling die zulke leezers onderstelt kon den historische critischen apparatus sparen; kan haar eigen aanwezen sparen. Zalig misschien, zijn de armen van geest; maar geef hun bijbelsche prentenboeken.

Het schijnt, wellicht, dat een bijzaak van-vorm tot hoofdzaak wordt uitgespannen. Maar die bijzaak-van-vorm beslist dan toch, nu de wetenschappelijke waarde boven lof staat, of de nieuwe vertaling een blijvende stad zal hebben. Zij zelf heeft, in andere deelen, den vorm niet gekleinacht. De historiën van Absalom ontvangen, hoe nietig het middel schijne, door den voortloopenden druk van het proza, en zijn alinea's, een nieuwe teekening. Neen Jezaja V, de soera van den wijngaard zooals Renan haar heette; neem de trotsche beginperiode van Jezaja LXIII: »Wie komt daar, roodgeverfd"; neem de psalmen; zij zijn verjongd door den druk in geschaarde regels. Gij erkent hier het gewicht der drukwijze; u treft het duitsch der Passionnen van Bach; en zou toch »een legelijk" en »in dienzelfden nacht" moeten worden weggewit?

Tegen de bezwaren staat enkele gelijksoortige verdiensten over. Deze voorop, dat vaak, waar de statenvertaling, niet begrijpend zich in grootsprekendheid kleede, hier eenvoud staat. Deze almede, dat in de dichtboeken vaak, waar de statenvertaling voor elk vers twee slokjes neemt, hier langer teugen worden genomen, als Job XIV: 1—2. Maar de statenvertaling zou nooit in zóó n band gekropen zijn.

De »bijbel van Oort" — zoo kan de resumptie luiden — is voor de mannen die hem gemaakt hebben, voor den man die er zijn beste leven aan gegund en hem voleindig heeft, een monument, daar Nederland trotsch op is. Wie het oude testament leest en dezen mist, maakt zich arm; men kan niet zonder. Maar men opene hem naast, niet op, den ouden bijbel. Men leze de twee te zamen, en hope op een man van rijken en eenvoudigen smaak die den tekst van 1637 naar de wijsheid der nieuwe vertaling, met schroomvallige handen,